

„Zlo se musí pojmenovávat, a nejenže mu nelze odpouštět, ale ani uhýbat z cesty, protože neničí jen lidské bytosti, ale i jejich sny a naděje.“

(Theofrastos z Eresu)

Josef Hroník, nar. 16. 8. 1927

Kdoví, na co myslel šestačtyřicetiletý havíř Václav Hroník, když ho zlotřilci vyhnali oné osudné lidické noci z domku číslo popisné 29 a spolu s ním téměř jednasedmdesátiletou maminku, taky manželku Františku, taky jejich sedm dětí. Zatím stáli před svým příbytkem na buštěhradské silnici všichni a hleděli tam dál před sebe, kde ležela čern Podhorova rybníku. Vlevo měli blízký potoční můstek a za ním statek Stanislava Horáka, vpravo kostel a školu. Ještě to bylo dobré, ještě byli spolu. Až teď! Vlkodlaci vydělili z rodinného společenství jeho, Václava Hroníka staršího, a rovněž dvacetiletého syna Václava. Těm dvěma byla určena cesta do Horákova statku, na zbývajících osm čekala budova školy.

Začal snad šestačtyřicetiletý horník tušit, že nadchází chvíle zlomu, jež vyžaduje rozhodnutí a vzápětí čin? Na co v té chvíli myslel? Možná si vzpomněl, že ve svých čtyřech letech ztratil otce a od té doby musel mamince pomáhat živit rodinu. A tak od dětství poznal životní úděl, naplněný klopotným úsilím vydobýt si alespoň kousek živobytí. Ani v manželství tomu nebylo jinak. Vždyť se ženou Františkou přivedli na svět devět dětí, a každé chtělo jíst! Možná se teď Václavu Hroníkovi mihla před očima dcera Marie, která už zemřela, a taky Terezie, jež v Lidicích nežila, takže jich zbývá sedm – a jenom nejstarší Václav nosí z kladenských hutí výtěžek.

Tehdy Václav Hroník pohlédl na řádku svých dětí, jež stály na matčině straně, připraveny k cestě do školy. Na Květu, Josefa, Boženu, Zdeňku, Zdeňka a Martu. Květě bylo šestnáct, Martě jeden rok, Zdeňkovi necelých osm, Zdeňce, necelých dvanáct, Boženě třináct. Proboha, co s nimi a s těmi malými obzvlášť, má Františka počne, až nás s Václavem pohltí Horákův statek? napadlo s hrůzou havíře Hroníka. A pohlédl na klenoucí se břicho své dobré pracovitě ženy, v němž klíčil další, desátý život. Obavy a úzkost ho sevřely. V té chvíli se Václav Hroník rozhodl.

„Pepíku, pojd’“, vyzval syna stojícího na matčině straně, „pojd’, chlapče, pojd’ se mnou.“ V rozhodujícím okamžiku ho napadlo, že ženě Františce ulehčí, když si Josefa vezme na svou cestu. Nevěděl ovšem, že Božena, Zdeňka, Zdeněk a Marta budou zavražděni v plynovém voze v polském Chelmnu. Nevěděl, že syna Františka zabijí dozorkyně v ravenbrückém koncentráku, jen co se tam narodí. A tak zopakoval:

„Pepíku, pojd’.“ A syn šel. Až na zahradu Horákova statku, až k popravčí zdi. Ještě tam podle zvrhlých pravidel, jež nacisté pro Lidice stanovili, stát neměl. Ještě mu nebylo patnáct. Patnáctých narozenin by se dožil až 16. srpna roku 1942.

Vojtěch Huřík, nar. 14. 3. 1888

Devětadvacetiletý kriminální asistent Oskar Felkl, považovaný za třetího muže kladenského gestapa a po válce za jednoho z nejbrutálnějších příslušníků nacistické tajné policie ve středních Čechách, se na statku Stanislava Horáka, přesněji: v jeho chlévu, zhluboka nadechl a s chutí se protáhl, neboť práce, kterou tady už vykonal, byla náročná. Ale její výsledky jsou uspokojivé – mnozí lidičtí muži už leželi postřílení na zdejší zahradě. Felkl si však příliš oddechu nedopřál. Času přece není nazbyt, vždyť šéf bezpečnostní policie a sicherheitsdienstu v protektorátu Horst Böhme, který na popravy osobně dohlíží, projevuje znepokojení, že akce probíhá příliš pomalu. Takže mladý muž v černé uniformě smrtihlavů se znovu přebral v policejních přihláškách, opět se podíval na Františka Hejmu a vyslovil vzorně česky: „Huřík Vojtěch.“ A jako v předchozích případech, když vyvolával na smrt pana Příhodu, Maštaliře nebo Kovařovského, opět si dal záležet, aby hláška „ř“ zněla jaksepatří. Ovšemže by to bylo pro říšskoněmeckého občana, jímž se gestapák Felkl stal, obtížné, ale tenhle rodák od Poličky nezapomněl jazyk, kterým mluvil během kurzu u českého četnictva i při službě v jeho řadách. A zopakoval: „Huřík Vojtěch.“

Čtyřiapadesátiletý muž předstoupil a Felkla napadlo, že ho už někde viděl. Ale kde? Kdyby tady byla Marie, jeho panenka Maruška, kterou nadevšecko miloval a která mu vždy uměla poradit... Ale ovšem, vzpomněl si gestapák, před Vánocemi minulého roku, krátce předtím, než se s Marií, dcerou českého četníka Mařince, oženil, byli spolu na Kladně tancovat a on, osmadvacetiletý, si krásnou sedmnáctiletou dívku pyšně vedl, hrála tam hornická dechovka z Lidic, řídil ji Ladislav Huřík, ale během večera pozval na pódium svého otce a zakladatele kapely Vojtěcha Huříka... a teď tady stojí, jistě, je to on, ušklíbl se Felkl, to jsem zvědav, co tomu Mařenka řekne, až jí to budu doma vyprávět, vždyť se jí tak líbilo, jak muzika vyhrávala, a mně taky, mně taky, bravo, pane kapelníku... Ale tohle gestapák nevyslovil a jeho tvář byla opět chladná.

Když příslušníci ochranné policie Vojtěcha Huříka odváděli, nevěděli, že jdou zavraždit legendu, bez které se žádná zábava v kraji neobešla, ale jejíž věhlas zdejší region značně přesahoval, nevěděli, že lidická dechovka Vojtěcha Huříka nahrála několik gramofonových desek, které se používaly i v rozhlasovém vysílání, a že na desce Ultraphonu hraje na jedné straně Huříkova kapela a na druhé slavná Hudba Hradní stráže, tak vysoko se lidičtí muzikanti dostali, tak vysoko – a právě do vznešené nadpozemské výšky se vzneslo ze zahrady Horákova statku sto třiasedmdesát mužů, kapelník Vojtěch Huřík s nimi, a věčně živí tam přebývají.

Stanislav Horák, nar. 29. 10. 1897

Lidický statek číslo popisné 13 existoval již v prvním desetiletí sedmnáctého století a patřil k nejstarším zdejším selským usedlostem. Vystřídala se na něm řada majitelů, až se stal roku 1910 vlastnictvím manželů Štěpána a Antonie Horákových a posléze jejich syna Václava, který však padl ve světové válce. Hospodářství se tedy roku 1921 ujal nejmladší syn Horákových, Stanislav.

Ve starých Lidicích žili další Stanislavovi bratři – v den tragédie sedmapadesátiletý hutník Josef (čp. 72), pětapadesátiletý řezník Štěpán (čp. 37), třiapadesátiletý dělník Bohumil (čp. 73), všichni se svými rodinami, a k nim se přičlenili dva zeťové. Tehdy v Lidicích pobývalo – ve čtyřech domech – pět rodin Horákových (pátou tvořila Marie Horáková se synem Václavem, čp. 72) spolu s mladými Kohlíčkovými (čp. 73) a Frůhaufovými se synem (čp. 37). Celkem osmnáct osob. Jeden Horák, Josef, přezdíváný Pepi, syn Bohumila a Anny, chyběl. Jak jsme již uvedli ve vzpomínce na Bohumila Horáka, Pepi bojoval jako pilot v československé zahraniční armádě ve Velké Británii. Právě tehle fakt si gestapo vzalo kromě jiného za záminku a „hledalo“ v Lidicích strůjce atentátu na Heydricha. Víme, jak to dopadlo. A Horákoví? Z osmnácti lidí tragédii přežily jen tři ženy.

Většina členů pěti rodin byla onoho 10. června 1942 vězněna na kladenském gestapu. A tak čtyřiačtyřicetiletý sedlák Stanislav Horák naštěstí nevěděl, že lidské zrůdy přivedou na zahradu jeho statku kolem sedmé ráno prvních pět lidických mužů, nespoutaných, bez pásky na očích, a nastaví je čelem k dvacetičlenné popravčí četě. Dvě střely do prsou, jedna do hlavy – pro každého. Pak přistoupil pohůnek a nehybným tělům vpálil z pistole novou ránu do hlavy. Jak muži padli, tak zůstali ležet. A před ně přivedena další pětice. A zase před ní další a další... Ale Horstu Böhmemu, šéfovi Sicherheitsdienstu v protektorátu, se zdálo, že likvidace probíhá pomalu, takže nařídil zvýšit počet vraždících vojáků a oběti přivádět po deseti. A zase tři rány pro každého a jedna z pistole. A před ty ležící postaveno dalších deset ještě živých. A dalších

deset a dalších... Dokonáno – bylo ke dvanácté v poledne. Majitel půdy, na níž se zvěrstvo dělo, Stanislav Horák, naštěstí nevěděl ani to, že hrůzné, dosud nikdy nespátné divadlo pokračovalo následujícího dne, ve čtvrtek 11. června. Na místo přivezeni Židé, vězňové z Terezína, a rozkaz zněl: vykopat hromadný hrob. A zatímco v blízkosti sto třiasedmdesáti mrtvých těl převraceli zem, lidické domy hořely, čpící dým se valil – a v téhle kulise se potáceli opilí nacisté, stříleli pobíhající drůbež a opékali si ji na skromných ohničcích, jež si založili jaksi soukromě, neboť věděli, že po dobře vykonané práci chutná dvojnásob.

Stanislav Horák si naštěstí nemohl uvědomit ani to, že německým nadlidem stačily jen hodiny k tomu, aby statek, jenž zůstal čtyři sta padesát let víceméně neznámý, zvelebován ovšem českými hospodáři, navždy uvedli do světových souvislostí, a to na nejtemnější stránky lidských dějin.

(Výběr z knihy Přemysla Veverky Jak se chodí do Lidic. Knihu vydalo Nakladatelství Ing. Ivan Ulrych – VEGA-L, Nymburk, pro Památník Lidice, 2008)